

Schengen: xenofòbia a l'alça, llibertats a la baixa

Mentre alguns països del veïnatge més immediat passen per difícils situacions de transició post-revolucionària o directament per una guerra oberta, a la UE hem hagut de presenciar com l'Estat francès i Itàlia entraven en una peculiar batussa pel destí de 23.000 immigrants i refugiats tunisians. Aquest episodi, a banda de mostrar la pitjor cara d'Europa al món —la de la xenofòbia i la insolidaritat— introdueix diversos elements d'incertesa sobre un dels pilars bàsics de la integració europea: el dret a circular lliurement dins del territori de la UE. Així, assistim al debat sobre la reforma a la baixa del Tractat de Schengen, l'acord que des de fa dues dècades ha convertit la UE en l'espai lliure de fronteres internes més gran del món.

L'estira i arronsa entre Berlusconi i la resta de socis europeus sobre com repartir les «càrregues» de l'increment d'arribada d'immigrants i refugiats dels països mediterranis només ha contribuït a alimentar la confusió i l'alarmisme sobre la immigració. Així, invocant una situació d'emergència, el president italià va reclamar l'activació d'una directiva europea que preveu, en cas d'afluència massiva, el repartiment de refugiats i demandants d'asil entre estats membres. La comparació amb d'altres episodis similars és obligada per a entendre el malestar de bona part dels estats membres: 400.000 refugiats libis han arribat a Tunísia des de l'esclat de la guerra; 20.000 sol·licituds d'asil va rebre Bèlgica l'any passat; 500.000 refugiats va acollir Alemanya durant la guerra de Bòsnia el 1992; i tot, per no parlar dels milers d'immigrants que cada any arriben a les Canàries. Queda clar, doncs, per què amb l'arribada d'unes 23.000 persones a un país de 60 milions d'habitants la UE només va activar els programes de suport econòmic i tècnic al país receptor.

Malgrat tot, a mitjans d'abril, el govern Berlusconi actuà unilateralment concedint, emparant-se en «raons humanitàries», el permís de residència temporal als refugiats tunisians. Rere aquest

El binomi immigració-inseguretat serveix per justificar la suspensió temporal de la lliure circulació de persones en el si de la UE

abús del concepte de «raons humanitàries» hi ha un acte de mala fe envers els socis europeus, ja que Itàlia buscava incentivar els immigrants tunisians a marxar ràpidament cap a d'altres països de la UE. Per la seva banda, l'Estat francès es va negar a reconèixer els permisos de residència concedits per Itàlia, reintroduint de facto els controls fronterers per evitar l'entrada d'immigrants tunisians, fet que constitueix una violació greu de l'esperit de Schengen i un acte de discriminació contra un col·lectiu determinat. Però Sarkozy també va trobar les argüïes legals per justificar aquesta actuació en les mesures d'excepcionalitat previstes per l'Acord de Schengen, les quals permeten la reintroducció temporal dels controls fronterers per motius de «seguretat nacional i ordre públic». Però el cert és que mai abans s'havia emprat aquest precepte per al propòsit d'impedir sistemàticament l'entrada d'immigrants. En la seixantena de vegades que els estats han aplicat les mesures d'excepcionalitat de Schengen es tractava de motius de lluita contra el terrorisme i la delinqüència organitzada o el manteniment de la seguretat en cas de grans esdeveniments polítics i esportius —i reials, en el cas de l'Estat espanyol. Així, estem davant d'un perillós precedent que reforça el binomi immigració-inseguretat

fins al punt de convertir la pressió migratòria en motiu per a justificar la suspensió temporal d'una llibertat bàsica dins la UE.

Per si no n'hi hagués prou, l'episodi resulta encara més inquietant pel paper que hi ha jugat la Comissió Europea. A diferència de l'actuació contundent de la Comissària de Justícia i Drets Humans, Vivian Reading, davant les expulsions de ciutadans europeus d'ètnia gitana el passat estiu per part de l'Estat francès, aquesta vegada la Comissió ha optat per la condescendència. En tot l'afer franco-italià, la Comissària d'Afers Interiors, Cecilia Malmström, es limità a avalar la legalitat de les actuacions dels dos governs, en lloc de remarcar les contradiccions de les mesures envers l'esperit dels tractats i a la normativa de Schengen. I no tant sols això, sinó que la Comissió sembla haver cedit davant la proposta de l'Estat francès i Itàlia de revisar l'acord de Schengen en el sentit d'introduir mesures d'excepcionalitat encara més laxes. El primer signe és la decisió del govern danès, a proposta del partit d'extrema dreta que li dóna suport, de reintroduir ad hoc els controls fronterers per lluitar contra la delinqüència i la immigració irregular.

Davant d'aquesta situació de barrera lliure per saltar-se els principis i lliber-

tats de la UE, els estats tampoc han censurat clarament els esdeveniments. Al cap i a la fi, no són ells qui s'oposaran a una reforma de Schengen que amplia la seva capacitat de maniobra i els dóna més llibertat per incomplir les seves obligacions quan ho creguin adient. Només des del Parlament Europeu, una coalició important dels partits han plantat cara i s'han oposat a tota reforma de Schengen que signifiqui un debilitament de la lliure circulació. Les esquerres europees, juntament amb els liberals, han expressat clarament que la situació actual exigeix avançar cap a l'harmonització de les polítiques migratòries i d'asil i cap a una política exterior abocada a millorar la qualitat de vida dels països veïns. I és que, una vegada més, ens trobem davant de «l'Europa inacabada»: fronteres exteriors úniques, però manca d'una política d'immigració i d'asil comuna; moneda compartida, però sense harmonització de les polítiques econòmiques i fiscals; i un servei diplomàtic comú, però amb 27 polítiques exteriors. La crisi de Schengen és un indicatiu més que cal coratge i mobilització per tal de posar remei a aquests desajustos per la via d'una major integració d'allò que roman per integrar, i no per la via de la renacionalització d'allò que ha costat dècades de posar en comú. ◀